

Nieuwe foerageermethode van Kokmeeuwen

Auke B. Terluin

Het aantal voedselbronnen dat door Kokmeeuwen wordt benut, is zeer groot, evenals het aantal manieren dat door deze meeuwen wordt gebruikt om aan voedsel te komen. Op het menu van de notoire alleseter Kokmeeuw vinden wij uiteenlopende gerechten als vis, kleine zoogdieren (muizen), insecten, wormen en slakken, alsmede zaden, granen (& brood), vruchten en andere plantedelen. Vrijwel overal waar één of meer van deze artikelen in enige hoeveelheid beschikbaar komt, zijn wel Kokmeeuwen te vinden. Als één meeuw een voedselbron heeft ontdekt, dan trekt diens gedrag (en roep) meer soortgenoten aan. Als één meeuw ergens een nieuwe manier om voedsel beschikbaar te krijgen ontdekt - en de methode blijkt succesvol - dan wordt deze door andere al snel overgenomen, wat niet wil zeggen dat de vogels de methode ook meteen onthouden. Vaak moet zo iets verscheidene malen herontdekt worden, voordat een nieuwe methode een plaats kan innemen in het voedselzoekpatroon van de vogels. Er speelt zich dan een leerproces af. Zo zal ooit het 'wormtrappelen' door de één of andere (weide)vogel ontdekt zijn als een goede methode om regenwormen, ook overdag als het niet regent, voor consumptie beschikbaar te krijgen. Tegenwoordig zijn er vele vogelsoorten die deze methode - in verschillende varianten - toepassen.

Observatie

Dat over de Kokmeeuw als veelzijdige opportunist en cultuurvolger, die bovendien vrij gemakkelijk - door aantal en opvallendheid - te observeren is, zeer veel is geschreven, ligt tamelijk voor de hand. Maréchal (4) raadpleegde voor zijn studie van de Kokmeeuw meer dan vijfhonderd publikaties, en bracht zo een schat aan informatie bijeen, waarvan ook hier onder dankzegging gebruik wordt gemaakt. Dat de Kokmeeuw door zijn aanpassingsvermogen en vindingrijkheid kan blijven verrassen, spreekt evenzeer vanzelf. De oplettende beschouwer zal met een zekere regelmaat worden beloond met nog niet eerder geziene 'slimmigheden' van Kokmeeuwen, meestal samenhangend met uitbreiding of vervolmaking van al bestaande voedselzoek- of voedselverrijkmethode. Op twee aspecten van kokmeeuwgedrag wil ik hiernavolgend de aandacht vestigen.

Populieren

Het eerste, beginnend met een situatieschets:

Een paar jaar geleden bewoonde ik een etage op vier hoog in één van Rotterdams oude stadswijken. Het raam van mijn werkkamer lag op gelijke hoogte met en bood uitzicht op de toppen van een rij populieren, zo'n honderd meter verder op het pleintje voor het nieuwe sporthal/zwembad-complex. Op en in de buurt van dit complex houden zich altijd wel Kokmeeuwen op. Op het dak is het 's winters vooral bij de schoorsteenpijpen van de stookruimten aangenaam toeven en tegelijk kan er een oogje worden gehouden op de duivenvoerende buurtbewoners, en op scholieren die na de sport- of zwemles de voorkeur geven aan zelfgekocht lekkers boven de van thuis meegekeregen boterhammen. Mèt beleg! In september 1987, toen er nog volop blad aan de populieren zat, keek ik uit mijn raam. Het had zojuist geregend. Mijn aandacht werd getrokken door een groepje Kokmeeuwen, dat zich op een vrij opvallende wijze bezighield met de bovenste takken van de bomen. Ze vlogen zo langzaam mogelijk, bijna biddend, op de boomtoppen aan en leken op de dunne twijgen te willen gaan zit-

Rotterdam-Crooswijk met uitzicht op rij populieren, oktober 1987.

Naar een kleurenfoto van Auke B. Terluin.

De Kokmeeuwen leken op de dunne takken met weinig blad te gaan zitten, Rotterdam, oktober 1987. Foto: Auke B. Terluin.

ten, wat overigens niet lukte. Duidelijk was dat ze het steeds weer probeerden en dat ze met hun poten de bladeren werkelijk aanraakten, soms zelfs met trappelende bewegingen.

Rolverdeling

Omdat de bladeren nog nat waren, heb ik even overwogen of het de meeuwen wellicht om het water te doen zou zijn; dat ze om de één of andere reden behoefte zouden hebben aan natte voeten. Dit leek niet erg waarschijnlijk. Na enige tijd

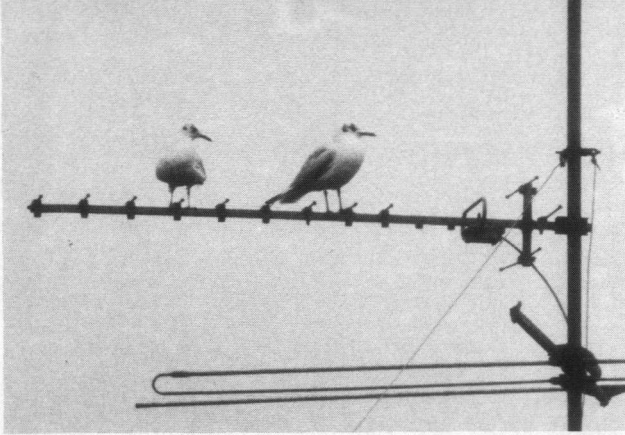
echter viel er een soort rolverdeling te bespeuren tussen de verschillende aan het tafereel deelnemende vogels: er waren er uiteindelijk drie die de takken trachtten te beroeren, terwijl vier of vijf andere achter deze drie meevlogen, zé als het ware schaduwen. Hierdoor rees het vermoeden dat het de hele groep er om te doen moest zijn om vliegende insecten, die misschien vanwege de regen onder de bladeren waren weggekropen, weer tevoorschijn te halen. De drie zorgden voor het opjagen van de insecten, waardoor die voor consumptie beschikbaar kwamen, terwijl de vier of vijf andere zich beperkten tot profiteren van de activiteiten vóór hen en opletten op wat ze zo voor de snavel kwam. Om welke insecten het hier kon gaan, werd mij niet duidelijk; ook niet na zorgvuldige beschouwing van de populier direct achter het door mij bewoonde huis. In de luwte van deze boom hing wel een behoorlijk aantal Wespen in de lucht. Mogelijk wachtend op de zelfde prooi als die door de meeuwen werd beoogd?

Herhaling

Het hiervoor beschreven gedrag van de Kokmeeuwen duurde ongeveer een kwartier, toen haakte de één na de ander af. Pas weken later kreeg ik het schouwspel wederom te zien, wat er toch zeker op duidt dat het hier (nog) geen routinehandeling betrof. De bomen waren intussen zo goed als kaal geworden. Toch was, zowel voor wat betreft de rolverdeling als de duur, deze tweede opvoering een imitatie van de eerste. Wel of geen bladeren, dat deed er dus niet toe. Bij deze en de volgende gelegenheid, heb ik het beschrevene op foto's kunnen vastleggen. In het voorjaar van 1988 (eind maart/begin april), toen de populieren zich in de overgang van bloei naar bladgroei bevonden, kon ik het tafereel nogmaals aanschouwen.

Enkele vogels zorgden voor het opjagen van de insecten, terwijl andere er van profiteerden, Rotterdam, maart 1988. Foto: Auke B. Terluin.

De antenne van het tweede net, de hark, wordt veelvuldig door Kokmeeuwen als uitkijkpost gebruikt, Rotterdam, maart 1988. Foto: Auke B. Terluin.

Consumenten

Zoals al eerder aangegeven, is het eten door Kokmeeuwen van vruchten, bessen en zaden van bomen, zowel vanaf de grond als direct van de boom, al (veel) eerder beschreven. Nog onlangs werd het consumeren van lijsterbessen (mededeling P. Maréchal) en van bessen van de maretak (5) door Kokmeeuwen bekend. De vogels proberen in de regel de 'lekkernijen' vliegend te bereiken en met de snavel te grijpen. Toch wordt ook het contact van de poten met de takken van de boom op enkele plaatsen in de literatuur genoemd: bij Cramp et al (1), verwijzend naar Vernon (6) '*...sometimes perching briefly...*' en bij Maréchal(4), verwijzend naar Herr (2): '*In de omgeving van Oberlausitz was herhaaldelijk te zien hoe Kokmeeuwen in de bomen gingen zitten om er meikevers te vangen. Later gingen deze vogels over op het eten van kersen.*' Behalve Meikevers worden onder meer ook (de larven van) bladwespen genoemd als insecten die door Kokmeeuwen uit bomen worden geplukt (4); het zou goed kunnen dat het ook in de Rotterdamse situatie om bladwespen gaat. Kokmeeuwen zijn voorts uitstekend in staat om vliegende insecten in de lucht te bemachtigen. Zeer bekend is de zomerse jacht van vaak veel Kokmeeuwen, en andere vogels, op vliegende mieren.

Conclusie

Het hier beschreven complexe foerageergedrag is samengesteld uit op zich reeds bekende onderdelen. Nieuw is de combinatie: het met de poten opjagen van wat daarna met de snavel uit de lucht moet worden gevangen, alsook de rolverdeling tussen actief trappelende Kokmeeuwen en profiterende 'volgers'.

Televisie-antennes

Het tweede aspect betreft een ander onderdeel

van het voedselzoekgedrag, namelijk de keuze van uitkijkpost. Kokmeeuwen in de steden maken gebruik van hoge posities om de omgeving zodanig goed te kunnen overzien dat geen foeragegelegenheid hen kan ontgaan. Zeker tot in de jaren vijftig beperkte de keuze van uitkijkposten zich tot de hogere en/of uitstekende delen van gebouwen, en zaken als vlaggestokken, hoge lichtreclames en platte kappen van lantaarnpalen. Met de opkomst van de televisie verschenen er antennes op de daken, eerst alleen voor ontvangst van het eerste, later ook voor het tweede net. Juist deze tweede-net-antenne, 'de hark', waarvan er in deze tijd van kabel-tv, vooral in de oude stadswijken nog altijd veel op de daken te vinden zijn, wordt tegenwoordig door Kokmeeuwen veelvuldig als uitkijkpost gebruikt (zo'n antenne is toch weer wat hoger dan het dak en biedt dus meer uitzicht op wat er in de straten gebeurt).

Het heeft, als ik mijn herinneringen tenminste goed naga, echter lang geduurd eer 'het zitten op tv-antennes door Kokmeeuwen' bij Kokmeeuwen in de steden ingang en navolging vond. In 1977 of daaromtrent viel mij althans voor het eerst een Kokmeewu op een antenne op (en pas in het najaar van 1988 de eerste antennegebruikende Stormmeewu).

Oproep

Er zullen ongetwijfeld lezers van dit tijdschrift zijn die wel beter weten. Die vroegere gegevens, notities, herinneringen, foto's en dergelijke betreffende op antennes zittende meeuwen hebben, en die bereid zijn mij daarvan op de hoogte te stellen, zodat wij mogelijk tot een reconstructie kunnen komen van onder andere de snelheid van introductie en verspreiding van het verschijnsel 'antennezitten', en wellicht zelfs er achter kunnen komen waar het is ontstaan.

■ A.B. Terluin, Azaleastraat 20a, 3051 TG Rotterdam, 010 - 4 182 686.

LITTERATUUR:

- 1.) Cramp, S. & K.E.L. Simmons (eds.) (1982): The Birds of the Western Palaearctic. Volume III: Waders to Gulls. Oxford University Press, Oxford. Bladzijde 754.
- 2.) Herr, O. (1922): Ornithologische Notizen aus der Oberlausitz. Ornithologische Monatsberichten 30 (5): 106-107.
- 3.) Maréchal, P.L.Th.A. (1985): Kokmeeuwen eten zaden van berken. Het Vogeljaar 33 (3) : 133.
- 4.) Maréchal, P.L.Th.A. (1986): Kokmeewu (*Larus ridibundus*). Ecoscript 12.34 N, Mondiaal Alternatief, Zandvoort.
- 5.) Schwartz, M. (1988): Lachmöwen (*Larus ridibundus*) essen Mistelbeeren. Ornithologische Mitteilungen 40 (12): 307.
- 6.) Vernon, J.D.R. (1972): Feeding Habits and Food of the Black-headed Gull and Common Gull. Part II, Food. Bird Study 19 (4) : 173-186.